

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

МУЛКОХАЙНЕН ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА

УДК [7.012:655.3.066.11]:008(477)"1950/2020"(043)

**ДИЗАЙН КНИГИ У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ
ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ 1950-х – 2020-х РОКІВ**

Спеціальність 17.00.07 – Дизайн

РЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора мистецтвознавства

Київ – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України (м. Київ).

Науковий консультант:

доктор мистецтвознавства,
старший науковий співробітник
Смирна Леся В'ячеславівна,
Національна академія мистецтв України,
начальник відділу міжнародних
наукових і мистецьких зв'язків.

Офіційні опоненти:

доктор мистецтвознавства, професор
Михайлова Рада Дмитрівна,
Київський національний університет
технологій та дизайну, професор
кафедри дизайну інтер'єру і меблів.

доктор мистецтвознавства, професор
Скляренко Наталія Владиславівна,
Луцький національний технічний університет,
професор кафедри архітектури та дизайну.

доктор мистецтвознавства, професор
Школьна Ольга Володимирівна,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка, завідувач
кафедри образотворчого мистецтва.

Захист відбудеться 30 серпня 2024 року о 13.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.102.07 Київського національного університету технологій та дизайну за адресою: 01011, м. Київ, вул. Мала Шияновська, 2, корпус 1, поверх 1, конференц-зала, ауд.1-0130.

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті університету https://knutd.edu.ua/researchwork/academic_councils/vchena-rada-d-2610207/ та в науково-технічній бібліотеці Київського національного університету технологій та дизайну за адресою: 01011, м. Київ, вул. Мала Шияновська, 2.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ольга Полякова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Дизайн книги як цілісне і повноцінне явище сформувалося в Україні порівняно нещодавно – у другій половині ХХ століття. Однак, цей факт жодним чином не заперечує тривалого становлення вітчизняного книжкового дизайну та його численних етапів, пов'язаних, у першу чергу, з історичними подіями, мистецькими здобутками, осмисленням світового досвіду, технологічним вдосконаленням. Книга в Україні завжди віддзеркалювала тенденції проєктної культури: авангардні прояви часу, арсенал художньо-проєктних засобів, ефективні інструменти наративу та комунікації.

Не викликає сумнівів значущість мистецького надбання, презентованого у колекціях книжкової графіки архівів, музеїв і бібліотек та зібраннях готової книжкової продукції видавництва, що потребує наукового аналізу. Дизайн-вирішення книжкових видань у часовому розвитку хронологічних меж дисертації демонструють всі специфічні ознаки вітчизняної книги різних років, сформовану традицію та складну багаторівневу проєктну систему, яка через власні характеристики транлює сутність національної дизайн-ідеї та презентує локальні художньо-технологічні досягнення.

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження стали наукові розробки у різних галузях знань – гуманітарній, історичній, філософській, економічній, технічній, дизайнерській, що поєднують наукову діяльність, виробничий процес та проєктну діяльність. Серед них принципово важливими є:

- теорії графічного дизайну, проблеми книжкової графіки в історико-еволюційному, концептуально-пошуковому, дизайнерському контекстах (зарубіжні вчені – Я. Чихольд, Й. Мюллер-Брокманн, А. Хьорлберт, Г. Бонзипе, Х. Фраскара, В. Марголін; вітчизняні дослідники – А. Шпаков, Г. Заварова, В. Даниленко, М. Яковлев, О. Бойчук, Є. Гула, Є. Антонович, В. Лесняк, Н. Сбітнєва);
- результати переосмислення та підходи в оцінці явищ мистецтва і графічного дизайну ХХ – початку ХХІ століття, суголосні змісту та часовим межах даного дослідження (Р. Яців, Т. Кара-Васильєва, О. Роготченко, М. Станкевич, М. Колосніченко, О. Колосніченко, Н. Чупріна, К. Пашкевич, Т. Кротова, Т. Струмінська);
- проблеми проєктування книжкового ансамблю, формування художнього образу, визначення особливостей української книжкової ілюстрації ХХ ст. і самої книги у контексті розвитку вітчизняної проєктної традиції (Б. Валуєнко, О. Лагутенко, Г. Складенко, В. Теремко, П. Нестеренко, М. Єфімова, К. Касьяненко);
- розвиток графічного дизайну в Україні ХХ–ХХІ ст. як явища проєктно-художньої культури, в тому числі – його національна ідентичність (В. Косів, Н. Барна, Л. Смирна, О. Лежнєв);
- специфіка регіональної книжкової графіки, українське книжкове мистецтво у розмаїтті персоналій (О. Ламонова, Р. Михайлова,

Г. Скляренко, Ю. Белічко, Н. Белічко, О. Школьна, О. Загаєцька, М. Токар, В. Зайцева, К. Попович);

- особливості дизайну книги та суміжних категорій на кшталт реклами, плакату та інших різновидів графічного дизайну (О. Авраменко, І. Максимлюк, С. Прищенко, В. Маркова, А. Будник, Н. Остапенко, О. Гомирева, В. Пітеніна, С. Стрельцова, О. Соловей);
- аспекти професійної підготовки майстрів книги (Г. Брюханова, С. Гавенко та ін.).

Окреслені дослідницькі вектори підтверджують високий науковий інтерес та вагомі напрацювання вчених, але вказують на відсутність у вітчизняному науковому полі цілісного бачення процесів формування й становлення дизайну української книги у контексті проектної культури 1950-х – 2020-х рр. Отже, актуальність дослідження визначається необхідністю узагальнення та систематизації теорії та художньо-проектних практик у книговиробництві, висвітлення творчого доробку художників книги, а також аналізу діяльності провідних видавництв в аспектах художнього оформлення книги та поліграфічно-виробничих засобів.

Прогрес книговидавничої галузі у кожній країні завжди пов'язаний з активізацією національної самоідентифікації, пошуком додаткових репрезентативних можливостей культури держави, організацією своєї арт-платформи для мистецького діалогу серед світових учасників культурно-мистецького процесу. Адже книга, завдяки потужному візуально-інформаційному потенціалу, здатна не лише ефективно доносити думку до широких мас читачів, а й сприяти створенню іміджу країни, утверджуючи її позицію на різних комунікативних рівнях. Тому особливої актуальності дане дослідження набуває саме зараз, на етапі важливого виборювання Україною власних національних прав у протистоянні агресору та розвитку вітчизняного книговидання як однієї з найпотужніших галузей застосування потенціалу графічного дизайну.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі графічного дизайну факультету дизайну і реклами, відповідно до теми наукових досліджень Київського національного університету культури і мистецтв (2018 – 2023 рр.) «Мистецтво як предмет комплексного дослідження: теорія, історія, практика» (номер державної реєстрації НДР 0118U100122).

Мета дослідження – виявити та систематизувати творчий доробок художників та дизайнерів книги на теренах України 1950-х – 2020-х рр. у розмаїтті традиційних та альтернативних книгоформ.

Реалізація мети передбачає виконання взаємопов'язаних **завдань**:

- проаналізувати історіографію, охарактеризувати джерельну базу та методикудослідження;
- дослідити історичні витoki дизайну книги в Україні;
- відстежити принципи художнього оформлення книги 1950-х – 1980-х років;
- охарактеризувати мистецькі тенденції розвитку, графічні засоби виразності, видозміни трансформативних векторів та художніх проявів у

- становленні дизайну книги в Україні;
- дослідити вектори формування вітчизняної традиції книжкового дизайну у контексті діяльності видавництва періоду незалежності України, а також художньо-проектну специфіку дизайну у системному моделюванні образності української книги;
 - дослідити особливості художнього оздоблення та конструктивні експерименти в організації книжкового блоку альтернативних книгоформ початку XXI ст., а також можливості співіснування друкованої та електронної книг у форматі візуально-комунікативних та проектно-функціональних паралелей, відповідно до запитів соціуму;
 - розкрити локальні регіональні особливості дизайнерських осередків у розрізі книжкової справи в Україні окресленого періоду;
 - виявити інноваційні форми художнього проектування вітчизняних книжкових видань та з'ясувати роль видавництва у сучасній дизайнерській практиці;
 - охарактеризувати візуально-естетичні інтерпретації сучасної української книги та окреслити візуальні концепції українських книжкових видань XXI ст. на тлі соціокультурних змін;
 - дослідити композиційні інновації в дизайні книжкової продукції сучасної України, а також художньо-образні трансформації форм, візуальної мови та художніх методів у мистецтві української книги;
 - розробити формально-проектну типологію книги в умовах глобальної діджиталізації мистецтва, виявити взаємозв'язки типологічних груп у дизайні сучасної української книги;
 - дослідити інтерактивні проектні дизайн-ідеї сучасного вітчизняного книговидання; запропонувати проектну систему сучасної книги у контексті розвитку вітчизняного дизайну.

Об'єктом дослідження є трансформаційні процеси в українському книжковому дизайні як маркери проектної культури.

Предметом дослідження є художньо-проектні засоби дизайну книги в Україні 1950-х – 2020-х років.

Методика дослідження. Відповідно до мети та поставлених завдань, методика дослідження складається з комплексу принципів, підходів та методів, котрі дозволяють сукупно проаналізувати явище дизайну української книги другої половини XX – початку XXI століть. Так, інструментарій дослідження спирається на принципи наукової достовірності та всебічності, які надають можливість цілісно охопити проблематику окресленої теми у межах поступального розвитку дизайну вітчизняної книги від 1950-х років. Дослідження ґрунтується на мистецтвознавчому підході, що уможливорює досягнення художньо-образних складових книги другої половини XX – початку XXI століть та здійснення аналізу її проектних характеристик у галузі поліграфічного дизайну України. При цьому застосовано комплекс наукових теоретичних, емпіричних та емпірико-теоретичних методів, завдяки яким постала можливість поглянути на явище дизайну вітчизняної книги 1950-х –

2020-х років як сформоване та унікальне.

Залучено аксіологічний, онтологічний, герменевтичний, історичний, хронологічний, компаративний, крос-культурний, контекстуальний, типологічний методи, а також мистецтвознавчий інструментарій – методи образно-стилістичного, формального, іконографічного, семантичного аналізу. Такий науковий підхід сприяв формуванню цілісного уявлення про художній образ сучасної української книги як національного феномену проєктної культури, а також про перспективи розвитку вітчизняного книжкового дизайну та його культурно-мистецький потенціал.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні та обґрунтуванні векторів розвитку та трансформацій книжкового дизайну України 1950-х – 2020-х років у практичному поєднанні традиційного мистецтва та інновацій.

У роботі *вперше*:

- систематизовано принципи художнього оформлення книги 1950-х – 2020-х років у формуванні та розвитку вітчизняної традиції книжкового дизайну;
- виявлено трансформаційні процеси в дизайні вітчизняної книжкової продукції у контексті діяльності книжкових видавництв;
- розкрито графічні засоби виразності та художньо-проєктні прийоми оформлення книги, презентовано творчі концепції провідних українських митців та визначено їх роль у становленні дизайну книги в Україні;
- визначено інноваційні форми художнього проєктування вітчизняних книжкових видань, введено поняття «альтернативна книгоформа», чітку структуру та різновиди досліджено;
- висвітлено локально-регіональні особливості українського книжкового дизайну кийівського, львівського, харківського, одеського, дніпропетровського творчих осередків;
- розроблено формально-проєктну типологію у системному проєктуванні книг як сучасного дизайн-продукту;
- запропоновано авторську проєктну систему сучасної книги у контексті розвитку вітчизняного дизайну, яка відображає динамічне трансформування жанрів і проєктних форм.

Розширено та уточнено:

- джерельну базу дослідження розвитку дизайну книги в Україні;
- відомості щодо історичних витоків та розвитку дизайну книги в Україні;
- хронологію розвитку, а також проєктно-часові новації художньо-естетичної тавиробничо-поліграфічної складових вітчизняного книговидавництва;
- стилістичні та жанрові характеристики традиційної друкованої книги;
- особливості художнього оздоблення та конструктивної організації альтернативних книгоформ у форматі візуально-комунікативних та проєктно-функціональних паралелей, відповідно до запитів соціуму.

Набуло подальшого розвитку:

- теоретико-методологічні основи проектування книги;
- методика дослідження особливостей застосування формально-стилістичних і композиційно-проектувальних прийомів оформлення вітчизняної книги 1950-х – 2020-х років.

Практичне значення одержаних результатів. Проведене дослідження сприятиме розширенню прикладних засад дизайн-проектуювання книги, у тому числі — застосування традиційних та інноваційних технологій ілюстрування, загальної організації книжкового простору та конструкції книжкового блоку, а також проектної системи сучасної вітчизняної книги, що відтворює відповідні практичні взаємозв'язки всередині дизайн-процесу.

Положення, результати та висновки дисертації можуть бути використані при написанні праць з історії дизайну української книги, при розробці освітніх програм у вищих навчальних закладах для всіх кваліфікаційних рівнів за спеціальністю «Графічний дизайн», а також у творчій діяльності практикуючих дизайнерів-графіків та художників книги.

Результати напрацювань даного дослідження впроваджено в освітній процес на кафедрі графічного дизайну факультету дизайну і реклами та аспірантури Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ), а також кафедри дизайну, реклами та ІТ ПВНЗ «Київський університет культури» (КУК) для студентів спеціальності 022 Дизайн (освітня програма «Графічний дизайн і реклама»). Зокрема, автором під час виконання дисертації було впроваджено робочі програми з наступних освітніх компонент: «Комп'ютерні технології в дизайні», «Веб-дизайн», «Діджитал-арт» (перший освітній рівень) та «Маніфести і парадигми дизайну» (лекційний курс, третій освітньо-науковий рівень), що підтверджено актами впровадження.

Особистий внесок здобувача. Усі положення, ідеї, концепції, висновки та пропозиції, що виносяться на захист, отримано здобувачкою особисто. Публікації, в яких висвітлені основні результати даного дослідження, переважно є одноосібними.

Особистий внесок здобувачки у наукових роботах, опублікованих у співавторстві, наступний: у працях, включених до наукометричних баз Scopus та WoS [4–7] – постановка завдання, концептуальне обґрунтування напрямків дослідження, аналіз джерельної бази та наукової літератури, стилістичне редагування тексту статей, узагальнення результатів дослідження; [22] – постановка завдання, обґрунтування методики наукового пошуку, розробка концепції викладення дослідницького матеріалу у форматі статті, граматико-стилістичне редагування тексту, узагальнення результатів дослідження та формулювання висновків; [20] – вивчення історіографії наукової проблеми, розробка концепції викладення дослідницького матеріалу у форматі статті, формування списку бібліографії, безпосереднє текстове оформлення результатів дослідження, у т.ч. висновків; [18] – робота з візуальним матеріалом (пошук, аналіз, систематизація, комп'ютерна обробка ілюстрацій), участь у текстовому оформленні публікації, комунікація з видавцем; [8] – використання авторського навчально-методичного матеріалу з освітньої

компоненти «Комп'ютерні технології в дизайні», укладення порівняльної таблиці, що демонструє 2 типи практичної роботи на заняттях та їхню ефективність, узагальнення результатів дослідження, текстовий виклад статті [53] – надання аналітичних результатів розвитку провідних світових веб-студій та відповідних візуальних прикладів; [30-33; 37-38; 40-42; 45-51] – постановка завдання, обґрунтування методики наукового пошуку, розробка концепції викладення результатів дослідження у форматі наукових тез, перевірка їхньої достовірності, граматико-стилістичне редагування тексту, формулювання висновків.

Апробація результатів дисертації здійснювалась на всеукраїнських та міжнародних наукових, науково-практичних конференціях, конгресах, форумах. Зокрема, на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дизайн-освіта як галузь креативних індустрій», Київ, 18–19 квітня 2019 (опубліковано статтю); III Міжнародній науково-практичній конференції, Київ, 22 березня 2019 (опубліковано статтю); III Інтернаціональному науковому конгресі (форумі) вчених Європи «Схід – Захід», 11 січня 2019 (опубліковано статтю); I Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство», Київ, 20-21 березня 2019 (опубліковано тези); II Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство», Київ, 25–26 березня 2020 (опубліковано тези); III науково-практичній конференції «Культурологія та мистецтвознавство: спільне та перспективи розвитку», Венеція, 27–28 листопада 2020 (опубліковано тези); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні методи організації навчального процесу з культурології та мистецтва в Україні та країнах ЄС: науково-педагогічне стажування», Влоцлавек, 22 лютого – 26 квітня 2021 (опубліковано тези); II Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство», Київ, 2020 (опубліковано тези); III Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство», Київ, 24–25 березня 2021 (опубліковано тези); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Тренди, теорії та шляхи розвитку науки», Мадрид (Іспанія) (опубліковано тези); V Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство», Київ, 2023 (опубліковано тези); Всеукраїнській науково-практичній конференції КНУКіМ, Київ, 2023 (опубліковано тези); V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасного дизайну», КНУТД, Київ, 27 квітня 2023 (опубліковано тези); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і суспільства в XXI столітті», м. Рівне, 27 квітня 2023 року (опубліковано тези); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство», Київ, 20–21 березня 2019 (опубліковано тези); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство», Київ, 27–28 березня 2024 (опубліковано тези); IV Міжнародній

науково-практичній конференції «Перспективи сучасної науки: теорія та практика», Львів, 2024 (опубліковано тези). Основні положення та результати дослідження обговорювалися та здобули схвальних відгуків на міжкафедральному науковому семінарі КНУКіМ (Київ, 2023).

Кандидатська дисертація на тему «Трансформації образної системи в дизайні української книги 1980-1990-х років» захищена у 2018 році. Результати попередньої дисертаційної роботи у тексті докторської дисертації не використовуються.

Публікації. Основні наукові положення дисертації висвітлено у 58 публікаціях, з-поміж яких: 3 розділи закордонної колективної монографії; 16 статей у наукових фахових виданнях України; 4 статті, включені до міжнародних видань, що входять до наукометричних баз даних SCOPUS (одна з них – у першому квартилі) та WoS; 4 статті у наукових періодичних виданнях інших держав; 24 публікації засвідчують апробацію дисертації (у тому числі 4 – за кордоном (у Відні, Влоцлавеку, Венеції, Мадриді)); 7 праць додатково відображають наукові результати дослідження.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається із анотацій, вступу, п'яти розділів, двадцяти одного підрозділу та шести підпунктів, поточних і загальних підсумкових висновків, чотирьох додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 582 сторінки (із них 361 сторінок основного тексту). Список використаних джерел на 49 сторінках, що містить 456 найменувань переліку бібліографії.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методику дослідження, окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та відомості щодо їхнього впровадження, а також подано інформацію про апробацію дослідження.

У першому розділі **«Історіографія, джерела, методика дослідження»** розкрито стан наукової проблеми розвитку дизайну книги в Україні 1950-х – 2020-х рр., обґрунтовано теоретико-методологічні засади, презентовано джерельну базу роботи та уточнено термінологічний апарат дисертації.

З'ясовано, що дизайн української книги 1950-х – 2020-х років досі не став предметом окремого дослідження. Проте, вітчизняні вчені, починаючи з А. Шпакова, Б. Валуєнка, Г. Заварової і продовжуючи цей перелік сучасниками О. Авраменко, Р. Яцівим, О. Лагутенко, П. Нестеренком, О. Ламоновою, Г. Склярєнко, В. Косівим та іншими авторами, здійснювали розгляд окремих аспектів оформлення книжкових видань у наукових розвідках протягом минулого та поточного століть. Крім того, на напрацювання іноземних дослідників книги рівня Я. Чихольда спиралася когорта наступних вчених з царини теорії дизайну, зокрема — графічного: С. Прищенко, Н. Барна, О. Загаєцька, І. Дудник, А. Будник, К. Касьяненко, М. Єфімова, О. Гомирева, В. Зайцева, В. Пітеніна, С. Стрельцова, О. Лежнєв, О. Соловей та інші.

Джерельна база дослідження сформована на основі колекцій музеїв (насамперед, державних – Музею книги та друкарства України, Національного художнього музею України, Музею історії Києва, Львівського музею давньої книги, Дніпропетровського художнього музею), приватних зібрань, архівів окремих видавництв (київських – «Грані-Т», «Веселка», «Дніпро», «Либідь», «Мистецтво», «Наукова думка», «Український письменник», ВД «АДЕФ-Україна», АТ «Оберіг», «Преса України», «Гном ЛТД», «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», харківських – «Прапор», «Клуб сімейного дозвілля», «Фоліо», львівських – «Місіонер», «Світ», «Видавництво Старого Лева», дніпропетровських – «Промінь» («Січ»), «Дніпрокнига», одеських – «Маяк», «Guttenbergz») і творів (у тому числі, книжкових примірників) з відділу образотворчих мистецтв Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, відділу мистецтв Публічної бібліотеки імені Лесі Українки, наукової бібліотеки Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури та бібліотеки Національного художнього музею України тощо); а також тематичних веб-сторінок, присвячених українській книжковій графіці й шрифтовому мистецтву, що дозволило виконати завдання дослідження.

Методика дисертації ґрунтується на принципах наукової достовірності, всебічності, хронологічності, а також на мистецтвознавчому підході із застосуванням сукупності методів (методи образно-стилістичного, формального, іконографічного, семантичного аналізу) для повноцінного осягнення сутності явища дизайну книги в Україні з другої половини ХХ століття до сьогодення в його художньо-образному, проєктному та візуально-комунікативному аспектах.

Другий розділ **«Розвиток українського книжкового дизайну 1950-х – 1980-х років»** презентує поетапний процес формування відповідної проєктної традиції в Україні означеного періоду. У зв'язку з цим було досліджено історичні витоки вітчизняного дизайну книги. З'ясовано, що художньо-проєктна модель української книги до 1950-х років пройшла довгий шлях трансформацій, коли були закладені основи протодизайну в означеній царині, котрі спиралися, насамперед, на кілька етапів напрацювань майстрів-попередників. У першу чергу, маємо на увазі здобутки давнього періоду князівства, що всотував кращі візії греко-візантійських базилевських майстерень Сходу і Заходу (в діапазоні від іранської мініатюри до грузинських емалей та грецьких іконографічних канонів) стосовно архітектоніки книги, її рубрикації тексту, переважно виконаного церковнослов'янською та давньослов'янською мовами, оформлення буквиць (ініціалів), заставок, орнаментальної в'язі в анімалістичній стилістиці та арабескового й плетінчастого орнаменту. З іншого боку – вбачаємо орієнтири давньоукраїнського книжкового мистецтва на романсько-готичні традиції оформлення інкунабул і ренесансово-барокових стародруків різних країн Європи (насамперед, німецьких, італійських, нідерландських майстерень, що вплинули на стилістику й структуру книг Івана Федорова) та України і рисованих зшитків гравюр кужбушків, в яких використовували як кирилицю,

так і латиницю з архітектурними арками на окладах і титулах, розп'яттям та зображеннями там чотирьох євангелістів по кутах.

Проаналізовано графічні засоби виразності в оформленні книги 1950-х років. З'ясовано, що історичну спадщину, а також здобутки митців-авангардистів першої третини ХХ століття, у тому числі бойчукістів, стали активно використовувати при розробці вітчизняної високохудожньої книги періоду консолідації українських земель від другої половини ХХ століття, починаючи з Г. Гавриленка, Г. Якутовича, А. Базилевича та інших відомих майстрів книги, плеяда яких поклала початок оновленню технічного інструментарію і засобів художньої виразності творів 1950-х – 1980-х рр. з курсом на подальшу комп'ютеризацію видавничих процесів та оцифрування проміжних і фінальних їхніх результатів.

Так, у середині ХХ століття художнім оформленням книжкових видань в Україні успішно займалися, окрім вищезазначених, В. Касіян, С. Караффа-Корбут, І. Хотінок, А. Горська, О. Яблонська, М. Дерегус та інші митці. Наголошено, що на тлі в цілому низької поліграфічної потужності книговидавничих підприємств цього періоду художникам книги вдалося досягти високих результатів у зовнішньому вирішенні книжкового блоку (оправи з рельєфно-тисненням медальйоном та каліграфічними композиціями, суперобкладинки тощо), в ілюструванні (ручні графічні техніки), у пошуках української форми шрифту та відродженні національної орнаментики, а також у закріпленні уніфікованих концептуально-конструктивних стандартів книжкової продукції.

Виявлено видозміни графічної стилістики книги 1960-х років у контексті становлення вітчизняної традиції дизайн-проектування. З початком 1960-х рр. художній образ книги в радянській Україні набув справжньої мистецької цінності, продемонстрованої високою культурою виконання графічних компонентів її ансамблю – як самих ілюстрацій, книжкового декору (домінування естампних технік), так і шрифтових композицій та основних текстових блоків. Робота над художнім оформленням відповідної книжкової продукції характеризувалася поступовою відмовою від провідного на той час творчого методу соцреалізму на користь неофольклоризму і так званої «художньої екзистенції», адаптацією стилістики ар-деко до національної ідентифікації книги та поступовим проявом дизайнерської складової через нестандартні проектні підходи (використання технік ручної вишивки з метою оздоблення книжкових оправ, урізноманітнення верстки та внутрішнього декору). У цей період до лав художників книги активно долучилися В. Юрчишин, Надія Лопухова, В. Перевальський та інші графіки. І вже наприкінці десятиліття спостерігаємо оновлення художніх орієнтирів у вітчизняній книжковій справі, чому сприяв досвід спілкування вітчизняних митців із закордонними колегами на виставках графіки та доступ до відповідних каталогів.

Окреслено візуальні пріоритети художнього оформлення книжкової продукції 1970-х – 1980-х років. З'ясовано, що період 1970-х–1980 рр. позначився у галузі українського книговидання помітною художньою

еволюцією, що відобразилася ускладненням архітектурно-архітектонічної організації книги, впровадженням інноваційних художньо-проектних засобів (міксування оригінальних графічних технік, опанування модульних сіток, використання фотоскладальних шрифтів тощо), загальною гармонізацією книжкового ансамблю. Серед яскравих представників цього часового відрізка – В. Лопата, С. Якутович, М. Стороженко, О. Івахненко, В. Гордійчук, І. Вишинський, Г. Галинська, І. Остафійчук, А. Чебикін, В. Мітченко та інші.

За результатами проведеного аналізу сформовано комплекси художньо-проектних засобів книжкової продукції, які застосовувалися на різних етапах розвитку вітчизняного дизайну книги, а відтак – визначали художній образ останньої. Усі відповідні прояви доцільно систематизувати за трьома основними категоріями: графіка (ілюстрації, декоративне оздоблення, художньо-виразні засоби), конструкція (функціональність та структурно-формальне вирішення кодексу з усіма супутніми елементами у контексті архітектури книги) і верстка (взаєморозташування текстово-зображувальних блоків, типографіка, композиція розворотів та цілісність книжкового ансамблю), що представлено у схемах.

У третьому розділі дисертації **«Вектори формування національної концепції книжкового дизайну у контексті діяльності видавництва періоду незалежності України»** розкрито видавничий аспект проектно-візуальних трансформацій художнього образу української книги. Досліджено художньо-проектну специфіку дизайну книги першого десятиліття незалежності України, що графічно відобразилося загальним скороченням візуальної складової, пріоритетом національних мотивів та полістилістичними проявами, появою нових графічних технік, пов'язаних зі швидкою комп'ютеризацією, міксуванням традиційних та інноваційних творчих підходів і трансформацією графічного нарративу у метанаратив. Верстка таких видань презентує автоматизацію всіх процесів, завдяки використанню спеціалізованих комп'ютерних програм, застосування нових прийомів (складна модульна сітка, асиметрична композиція тощо), спотворення макетних пропорцій з метою економії друкарських витрат, композиційну спрощеність, натомість – складну гілковидну організацію тексту (так званий гіпертекст). Серед конструктивних особливостей української книги 1991-2001 років — перевага дрібноформатних видань «кишенькового» типу, спрощення структури за рахунок позбавлення від необов'язкових компонентів блоку і додаткової навігації, домінування обкладинок над палітурками та переважно низька якість поліграфічного виконання.

Проаналізовано вплив трансформацій книговидавничої галузі на розвиток книжкового дизайну пострадянської України на прикладі видавничих підприємств: ДП «Дніпро», «Веселка», «Наукова думка», «Мистецтво», «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», «Основи», ВД «АДЕФ-Україна», «Грані-Т», «Ранок», «Балтія-Друк»,

«Видавництво Старого Лева», «Родовід», «Аграфка», «Навчальна книга – Богдан». За результатами аналізу продукції вітчизняних видавництв виявлено тенденцію до поєднання книговидавничої діяльності в Україні із загальним

культурним процесом, оскільки сьогодні «успішна» книга не може відбутися без відповідної івент-підтримки. Кожне нове книжкове видання потребує належної презентації, що є актуальним навіть зараз, у період воєнного стану в нашій державі.

Визначено особливості розвитку сучасного дизайну книги в альтернативних книгоформах, що супроводжується, паралельно з появою інноваційних типів книжкового проектування, продукуванням прогресивних дизайнерських підходів та художньо-проектних засобів. Важливим досягненням періоду у цьому контексті є впровадження до вітчизняної книговидавничої галузі такої книгоформи, як мальопис, що включає три окремих, але споріднених між собою жанри: графічний роман, комікс та манга. Передумовою означеного явища в українській проектній культурі став розвиток мультимодальності як ефективного підґрунтя для взаємодії вербального та графічного модусів. Крім того, запропоновано три види мультимодальності дизайну тексту – структурна, цитатна та апріорна, тісно залучені до семіотичних зв'язків у процесі конструювання графічного наративу.

Зіставлено специфічні характеристики друкованої та електронної книг та з'ясовано особливості їхнього співіснування в єдиному культурно-мистецькому полі. Зокрема, класична паперова книга у порівнянні з електронним аналогом контрастує сталими макетними характеристиками, котрі, вкупі з художньо-образним вирішенням, здатні зберегти на довгі століття графічну манеру майстра-дизайнера, історично зафіксувати актуальні мистецькі тенденції та творчупроблематику. Основними носіями відповідних дизайнерських ознак при цьому є ілюстрації та декоративні графічні елементи (за наявності), структурна організація видання та його композиція (у т.ч. – тип верстки), шрифтове вирішення, поліграфічне виконання, що у комплексі формує специфіку паперового видання.

З'ясовано, що електронна (мультимедійна) книга відрізняється широкими технічними можливостями (зміна масштабу ілюстрацій чи розміру шрифту, так звана «гумова» верстка, активні гіперпосилання, наявність опції звукового відтворення тексту з вибором потрібної мови, здатність підтримувати різноманітні графічні формати — анімацію, відео, звукові ефекти тощо), компактністю та значною інформативною ємністю, зручністю у користуванні та зберіганні. А проектно-функціональні зв'язки між друкованою та електронною (мультимедійною) книгами реалізуються на трьох основних рівнях – структурному, навігаційному та композиційному – у конкретних характеристиках, що демонструють еволюційні перетворення класичних компонентів книжкового ансамблю на цифрові відповідники.

У четвертому розділі «**Регіональні особливості дизайну української книги середини ХХ – початку ХХІ століть**» увагу зосереджено на локально-географічному розвитку української книжкової графіки зазначеного періоду, у результаті чого виділено наймасштабніші графічні школи, котрі виразно презентують власну художню стратегію книжкової справи: київську, харківську, львівську, одеську та дніпропетровську. Підтверджено, що

вищенаведені умовно окреслені творчі осередки мають індивідуальні мистецько-проектувальне обличчя та траєкторію розвитку, пов'язану з історико-культурними та соціально-політичними чинниками. Визначено, що умовне поняття творчої школи передбачає виокремлення характерних художніх рис та методів, персональний розбір творчого доробку відповідних митців, формуючи у такий спосіб своєрідну мистецьку інституцію. Розглянуто та проаналізовано творчість українських графіків та живописців у жанрах книжкової ілюстрації.

Виокремлено особливу роль книжкової графіки у становленні та розвитку київської графічної школи. Наголошено на взаємоперетині творчих шляхів вітчизняних художників-ілюстраторів, дизайнерів-графіків, що створило синергетичний ефект у розвитку українського книжкового дизайну. Розглянуто стилістику творів вітчизняних майстрів у жанрі книжкової та станкової графіки, з мистецтва шрифтів, відповідні художні техніки (ліногравюра – в тому числі кольорова, офорт, змішані техніки), зокрема – поєднання акварелі із графітним олівцем у манері художників українського бароко, що надавало змогу створення унікальної авторської графіки мистецької плеяди ілюстраторів київської школи книжкового дизайну. Обґрунтовано необхідність наукового вивчення особливостей застосування шрифтів, типографіки, авторських художніх методів, загальної архітектури книги тощо з метою визначення алгоритму проектних завдань у сучасному дизайні книги; виявлено проектно-конструктивні та технологічні особливості моделювання книжкової продукції, що створює підґрунтя для подальших наукових досліджень книговидавничої галузі в цілому.

Визнано київський арт-простір особливим у дизайні української книги, котрому притаманні специфічні візуальні прояви і значний комунікативний потенціал. Доведено, що київська школа графічного дизайну у загальноукраїнському культурно-мистецькому контексті вирізняється сміливим прагненням до освоєння новітніх технологій, активним споживанням досвіду фахівців інших колаборацій, високою жанровою еластичністю, схильністю до мультіваріативних інтерпретацій традиційних форм. Зазначено, що стилістичні тенденції київської книжкової графіки з часом поступово більш виразнювалися, набуваючи декоративності та лаконічності, творчо реагували на інші різновиди українського мистецького візуального продукту, в першу чергу – кіно та інших продуктів моушн-дизайну. Крім того, систематизовано хронологічні особливості розвитку київської графічної школи та візуалізовано відповідні аналітичні результати у вигляді авторської схеми.

Вивчено особливості становлення та розвитку творчого осередку митців львівської художньої книги. Охарактеризовано неритмічний розвиток книжкового мистецтва у цьому регіоні як яскраве та неоднорідне явище із притаманним йому особливим стилем оформлення, оригінальним художнім оздобленням, індивідуальними композиційними підходами до організації книжкового простору. Окреслено візуальну ідентифікацію львівських книжкових видань на тлі радянської стандартизації та адміністративної унормованості; зафіксовано поступовий підйом львівського мистецтва книги у

контексті тогочасних культурно-мистецьких процесів, спричинених економічними проблемами та соціополітичними реформами. Наголошено на історичній первісності книговидання, що надало змогу львівському осередку майстрів-книжників вигідно й дотепер вирізнятися з-поміж інших регіонів значним творчо-професійним потенціалом. Відзначено свідоме уникнення галицькими теоретиками використання поняття «дизайн книги» у зв'язку з переконанням у його дотичності лише до конструктивного аспекту. На нашу думку, питання потребує вивчення та не є дискусійним, бо саме вищезазначені прояви доводять проєктну природу книжкового дизайну: від творчого задуму книги до його втілення у художньо-поліграфічному виконанні. При цьому також виявлено, що львівські мистці не заперечують комплексного характеру оформлення кожного книжкового видання, що включає ілюстративний матеріал, шрифтове вирішення, загальну композицію. Обґрунтовано стверджено стрімкий розвиток українського дизайну, зокрема – його образотворчого аспекту, та беззаперечний вплив інновацій дизайн-діяльності на всі галузі сучасного мистецтва. Систематизовано особливості розвитку творчих осередків львівської школи, візуалізовано вербальний контент у вигляді авторської схеми.

Досліджено художню образність харківської книги. Засвідчено міцну дизайнерську школу колишньої столиці України, представлену видатними випускниками профільних навчальних закладів, а також активним формуванням художніх традицій образотворчих жанрів, художньої освіти, створенням системи книговидання та книгорозповсюдження. Означено образ харківської школи як певну кінематику, графематику в контексті великого міста – урбанізованого технічного простору, де всі графічні техніки так чи інакше єднаються в певну систему сучасних візуальних комунікацій. Встановлено, що на відміну від інших регіональних творчих осередків, харківська мистецька еліта віддавала перевагу образотворчим напрямкам та жанрам не на користь книжкової графіки – живопису, станковій і плакатній графіці, скульптурі, медіа-арту. Засвідчено певні художні трансформації в харківському арт-просторі, що вже розпочалися серед місцевих мистецьких традицій, але сьогодні складно прогнозувати подальшу долю художнього Харкова як окремого об'єкта української культури, майбутнє якого швидше вбачається як більш інтегрованого до загальнодержавних тенденцій – в тому числі, й у галузі книжкового дизайну. Систематизовано особливості розвитку творчих осередків харківської школи, візуалізовано відповідний вербальний контент у вигляді авторської схеми.

Розглянуто художню культуру південного одеського регіону, яка характеризується особливим місцевим колоритом у проявах яскравих повноколірних композицій, соковитих сонячних відблисків, промовистих образів. Доведено, що книжкова графіка одеської школи підтримує заданий живописцями тон, відфільтровуючи творчі ідеї крізь мистецтво ілюстрації. Визначено одеську школу графічного дизайну як традиційну, завдяки особливій насиченості окремих дизайн-проєктів впізнаваними рисами місцевої локальної культурно-мистецької специфіки і показовими засобами художньої

виразності. Запропоновано доцільність розгляду сегменту доробку одеських майстрів книги як окремого самодостатнього мистецького явища з урахуванням регіональної специфіки розвитку образотворчих жанрів та технологічного супроводу книговиробничої галузі аналізованого періоду дослідження. Наголошено, що сучасна книжковапродукція одеських мистців та відповідних творчих осередків регіону привертає увагу споживачів і науковців, визначає графічну майстерність ілюстраторів та дизайнерський креатив одеських художників книги. Систематизовано особливості розвитку творчих осередків одеської традиції книжкового дизайну, що візуалізовано у вигляді авторської схеми.

Проаналізовано книжковий дизайн Дніпропетровщини, відповідно до історичного розвитку регіону та сучасної стратегії національного розвитку держави, яка локалізується певними візуальними характеристиками, а також формує значущий іміджетворчий сектор загальнонаціонального мистецтва книги. Відзначено поступове формування впізнаваної місцевої стилістики книжкової графіки на основі художнього методу соцреалізму у поєднанні з конкретними проявами специфічної образності, суворо-лаконічною точністю форм і ліній; систематизовано поступовий розвиток, виявлено основні засоби досягнення виразності книги Дніпропетровщини в активній роботі з композицією, домінуванні шрифтів, високій деталізації зображень, популярності екслібрису. Проаналізовано та засвідчено авторитетність творчих груп мистецтва книги Дніпропетровщини; систематизовано особливості розвитку осередків книжкового дизайну, візуалізовано відповідний вербальний контент аналізу у вигляді авторської схеми.

Визначено та систематизовано регіональні доміанти українського книжкового дизайну, наведено аналітичну авторську схему. Зафіксовано особливості регіонального впливу у створенні та виробництві книги як сучасного дизайн-продукту; відзначено унікальність кожної з творчих шкіл майстрів української книги у розвитку проєктної культури та сучасних інноваційних технологій.

У п'ятому розділі **«Візуально-естетичні інтерпретації сучасної української книги як синтетичний продукт проєктної культури»** проаналізовано сучасний український книжковий дизайн, який наразі є емоційно насиченим та художньо неоднорідним явищем. Доведено, що розмаїття доступних художніх технік і прийомів, нове осмислення класичних теоретичних положень книжкової справи, жанрові трансформації, активне освоєння прогресивних поліграфічних технологій сьогодні спричинили появу дизайн-продукту, якісно відмінного від книжкових видань попереднього століття.

Охарактеризовано українську книгу як невід'ємний компонент сучасної художньо-проєктної культури; визначено інтегральний та мультидисциплінарний характер дизайн-процесу створення сучасної книги, відповідно до тенденцій розвитку інноваційних технологій та візуального контенту. Підтверджено, щокласичні уявлення про візуальні художні стандарти окремих складників книжкових проєктів сьогодні не є визначальними,

поступившись загальним креативним параметрам дизайн-ідеї, візуального проектного мислення та оригінальним способам їх реалізації.

Досліджено сучасну книжкову графіку та проектні підходи візуалізації ілюстративних рішень у формуванні креативних образів засобами дизайну для ефективної презентації ідей. Зазначено, що ознаки візуального прояву сьогодні фіксуються на всіх рівнях книжкового проекту – від фонових деталей до повноцінних ілюстрацій, спрямованих на передбачувану емоцію споживача.

Вивчено особливості графічного дизайну в естетиці проектних рішень української книги як відтворення національного культурного коду. Визначено, що сучасна українська ілюстрація стає самоцінним культурним кодом у процесі семіотичних трансформацій, вступає у зв'язок з сучасним національним корпусом художніх текстів та графіки крізь риторико-інформаційні парадигми дизайну, сутнісно трансформуючи художні твори з «брендовими» ілюстраціями від авторитетних художників.

Обґрунтовано можливості композиційних інновацій в дизайні сучасної української книги. Розглянуто інфографіку як особливий дизайн-прийом, що сьогодні набув широкого розповсюдження в якості елемента дизайну художніх видань. Доведено актуалізацію візуального контенту у порівнянні з вербальним шляхом переміщення акцентів з великих текстових блоків на користь ілюстрації та інфографіки. Зазначено необхідність пошуку оптимального балансу між естетикою і функціональністю книги як цілісного дизайн-проекту при розробці відповідних інфографічних систем. Доведено зростаючу популярність інфографіки у просторі дитячої книги. Систематизовано інфографічні прояви у дизайні української художньої книги на основі існуючої класифікації інфографіки. Доведено, що характер цих проявів є не випадково-хаотичним, а прогнозованим і конкретним. Запропоновано три типи книжкової інфографіки: модифікована (максимально адаптована під ілюстративний формат і частково позбавлена прямих інфографічних ознак); інтерактивна (переважно ігрового значення – спрямована на активізацію та зацікавлення читача); декоративно-функціональна (найбільш близька до класичної інфографіки).

Розглянуто стильові вирішення шрифтів української художньої книги. Зазначено, що шрифти за стилем та характером їхнього накреслення є значущим візуальним елементом та засобом художньої виразності у просторі книги, що утворюють особливу естетичну атмосферу, потужно з'єднуючи в цілісний гармонійний художній ансамбль всі компоненти книжкового проекту. Визначено художню властивість каліграфії як актуального та ефективного прийому книжкового дизайну.

Досліджено художньо-образні трансформації форми у мистецтві української книги. Акцентована зацікавленість споживачів ексклюзивною художньою роботою, поверненням мистецької вартості оригінальним зображенням, що проявляється у прагненні дизайнерів поєднати комфортні та потужні виробничі можливості сучасного програмного ІТ-інструментарію з ознаками «живої графіки» кінцевого ілюстративного продукту. Виявлено та охарактеризовано основні риси візуального оформлення та представлення

української книги: довільний дизайн- концепт, різноманітна палітра мистецьких технологій; широкий якісний діапазон фінального книжкового продукту, тяжіння до прояву національного компонента проекту. Обґрунтовано необхідність інтегрованого підходу до оцінювання актуальних трансформацій візуальної мови українського книжкового дизайну; розкрито пріоритетність застосування сучасних технологічних інновацій щодо комплексного макетування книг, експериментів ілюстрування із застосуванням комп'ютерних графічних програм, а також синтетичність, декоративність, схильність до складної символіки в оформленні оправ та підготовці ілюстрацій, що помітно збагатило сучасну образно-візуальну мову подання контенту книжкової продукції у творчій авторській індивідуальності.

Проаналізовано конструктивні експерименти в організації книжкового блоку та художнє оздоблення української книги на початку ХХІ ст. Наголошено, що у сучасному українському книжковому дизайні, поруч із традиційними типами конструкції книги, поступово з'являються інноваційні варіанти у відповідь на запити соціуму: поширюються проектні формати книг-скетчбуків; інноваційні формати дудл-буків, зентаглів (відповідно до техніки антистрессового медитативного малювання); арт-буків як повноцінного різновиду книги митця, а також партворків як різновиду арт-буку тощо. Доведено, що простір сучасної української книги стає в цілому більш відкритим, рухливим, гнучким, позбавленим інертного схематизму за рахунок плакатності суперобкладинок, вкладених до книжкового блоку відокремлених елементів, розворотів з клапанами та інших нестандартних елементів конструкції.

Проаналізовано інтерактивні проектні дизайн-ідеї сучасного вітчизняного книговидання як засіб збагачення художньо-образної системи української книги. Визначено інтерактивні варіанти сучасною інноваційною формою традиційної книги з перехідними етапами – від класичного друкованого видання до повністю технологізованого електронного. Розглянуто мініатюрні інтерактивні книжкові видання-нариси; книжки для дитячої аудиторії з інтерактивними ілюстраціями, що «оживають»; зразки художніх книжкових видань з використанням доповненої реальності для 3D-анімування персонажів та сцен з популярних українських казок тощо. Розроблено, систематизовано та схематично представлено формально-проектну типологію у дизайні сучасної української книги (рис. 1).

Обґрунтовано взаємозв'язки типологічних груп. Альтернативні книгоформи протиставлено звичним класичним різновидам традиційної друкованої книги (художній, дитячій, навчальній/науковій книгам, а також довідково-енциклопедичним та альбомним виданням) і розподілено за п'ятьма основними типами: арт-бук, інтерактивна книга (в т.ч. – книжка-іграшка), електронна книга, мультимедійне видання та мальопис (в т.ч. – графічний роман, комікс та манга). Підтверджено, що всі п'ять зазначених альтернативних книгоформ яскраво розрізняються за низкою формально-проектних характеристик, зокрема – за конструктивними, форматними, естетичними, функціональними та іншими критеріями.

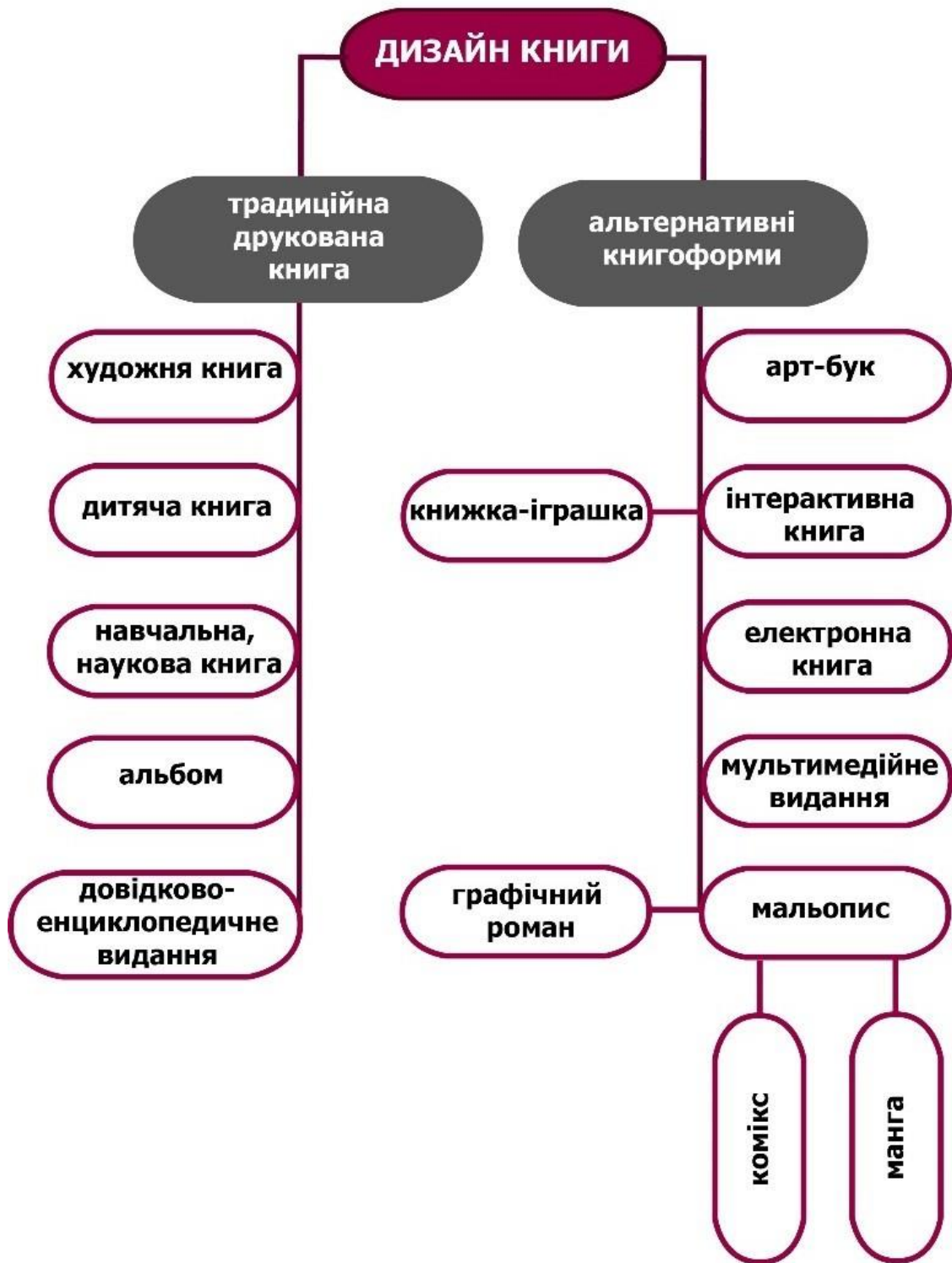

Рис. 1. Проектна типологія книги

Запропоновано авторську проектну систему сучасної української книги, де продемонстровано взаємодію та ієрархію всіх рівнів дизайн-проекткування, відповідні художньо-проектні засоби та динаміку трансформування жанрів і проектних форм (рис. 2):

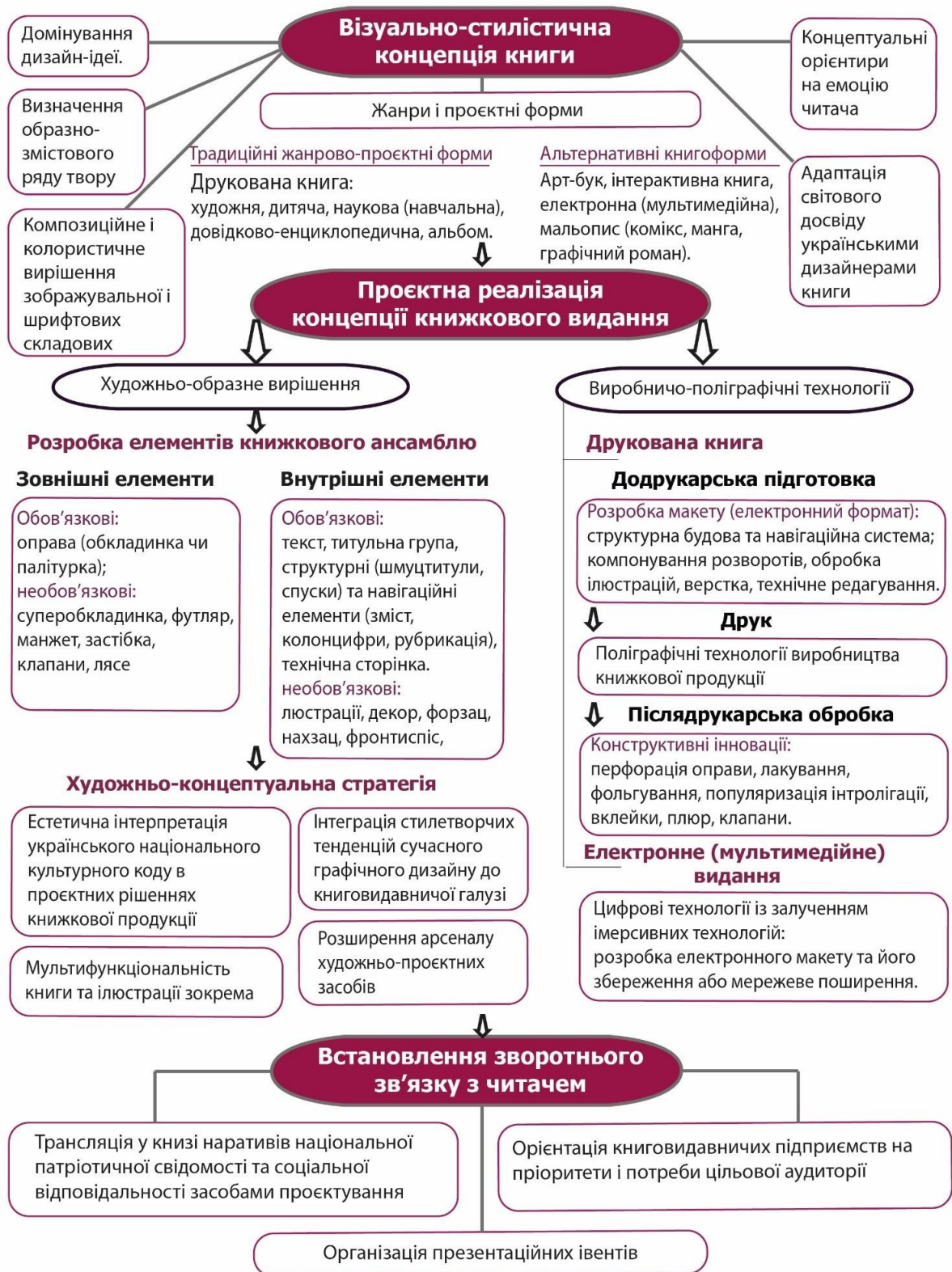

Рис. 2. Проєктна система сучасної української книги

Доведено, що нові книгоформи відрізняються від класичних проєктів високотехнологічною конструкцією, ускладненим семантико-комунікативним

полем, варіативністю макету тощо; звичні жанри набувають синтетичності – як у візуальному аспекті, так і у функціональному; а в межах традиційних типів книжкових видань генеруються гібридні інваріанти, що на тлі загальномистецьких і культурних світових тенденцій презентують суто український продукт, не втрачаючи національних ознак на догоду модним трендам. Наголошено на застосуванні нестандартних конструктивних рішень книжкового блоку у процесі загального пошуку креативної ідеї художнього оздоблення української книги кінця XX – початку XXI століть.

ВИСНОВКИ

Представлена наукова розвідка є внеском до процесів осмислення становлення вітчизняної традиції книжкового дизайну в аспектах авторської, видавничої та національної творчих концепцій, часових проєктних трансформацій, мистецьких тенденцій і потенціалу класичної друкованої книги та її альтернативних форм як феномену сучасної української проєктної культури.

1. Проаналізовано історіографію, охарактеризовано джерельну базу та методи дослідження. Виокремлено праці, що складають теоретико-методологічне підґрунтя дисертації та надають уявлення про стан розкриття теми дослідження у науковій літературі, таких авторів, як Б. Валуєнко, А. Шпаков, О. Авраменко, О. Ламонова, О. Лагутенко, Г. Скляренко, П. Нестеренко, Р. Яців, Т. Кара-Васильєва, О. Роготченко, М. Яковлев, М. Станкевич, М. Колосніченко, Н. Скляренко, О. Колосніченко, Н. Чупріна, В. Косів, К. Пашкевич, Т. Кротова, О. Школьна, В. Даниленко, Р. Михайлова, Є. Гула, Т. Струмінська, В. Теремко, Є. Антонович, Н. Барна, В. Зайцева, М. Токар, М. Єфімова, К. Касьяненко, О. Спасскова, Н. Величко та ін. Виявлено, що, незважаючи на ґрунтовні наукові розробки багатьох аспектів художнього оформлення книги, питання систематизації творчого надбання художників-графіків української книги 1950-х – 2020-х років не стали предметом окремого дослідження у всьому розмаїтті її форм і жанрів.

Для вирішення дослідницьких завдань даної дисертації залучено дві групи джерел: зразки книжкової графіки, створені на теренах України протягом 1950-х – 2020-х років, представлені в окремих колекціях музеїв, у приватних зібраннях, в архівах окремих видавництв і бібліотечних фондах, та група зразків книжкової графіки, експонованих у просторі книжкових виставок, ярмарків та фестивалів, а також опублікованих на тематичних веб-сторінках ЗМІ, на офіційних сайтах книжкових видавництв, інших дотичних до галузі книговидання державних та приватних установ, оприлюднені у матеріалах приватних колекцій. До змістовної та ілюстративної складових дисертації також включено інформацію, отриману за результатами інтерв'ю з художниками-ілюстраторами, дизайнерами книжкової продукції, видавцями, викладачами фахових дисциплін профільних навчальних закладів України. Графічне оформлення вітчизняної книги розглянуто як наукову категорію, що осмислена в мистецтвознавчому та історико-культурному контекстах із

залученням аксіологічного, онтологічного, герменевтичного, історичного, хронологічного, компаративного, крос-культурного, контекстуального, типологічного методів, а також методів образно-стилістичного, формального, іконографічного та семантичного аналізу.

2. Досліджено історичні витoki дизайну книги в Україні. Зазначено, що художньо-проектна модель української книги до 1950-х років пройшла довгий шлях трансформацій, коли були закладені основи протодизайну, що спиралися на кілька етапів напрацювань майстрів-попередників: здобутки давнього періоду князівства, кращі візії греко-візантійських басилевських майстерень Сходу і Заходу від іранської мініатюри до грузинських емалей та грецьких іконографічних канонів стосовно архітектоники книги, рубрикації тексту, здебільшого виконаного церковнослов'янською та давньослов'янською мовами, оформлення буквиць, заставок, орнаментальної в'язі в анімалістичній стилістиці та арабескового й плетінчастого орнаменту. З іншого боку – вбачаємо орієнтири давньоукраїнського книжкового мистецтва на романсько-готичні традиції оформлення інкунабул і ренесансово-барокових стародруків різних країн Європи та України, що вплинули на стилістику й структуру книг Івана Федорова, рисованих зшитків гравюр кужбушків, в яких використовували кирилицю і латиницю з архітектурними арками (порталами) на окладах і титулах. Окремі термінологічні дефініції та базові поняття, що стосуються теми дослідження, уточнено та представлено в термінологічному глосарії у контексті актуальної терміносистеми в галузі проектування книги в Україні.

3. Проаналізовано принципи художнього оформлення книги 1950-х – 1980-х років. У середині ХХ століття художнім оформленням книжкових видань в Україні успішно займалися Г. Гавриленко, Г. Якутович, А. Базилевич, В. Касіян, С. Караффа-Корбут, І. Хотінок, А. Горська, О. Яблонська, М. Деревус та ін. Наголошено, що на тлі в цілому низької поліграфічної потужності книговидавничих підприємств цього періоду художникам книги вдалося досягти високих результатів у зовнішньому вирішенні книжкового блоку. З початком 1960-х рр. художній образ книги у радянській Україні набув справжньої мистецької цінності, продемонстрованої високою культурою виконання графічних компонентів її ансамблю – як самих ілюстрацій, книжкового декору (домінування естампних технік), так і шрифтових композицій (художники-графіки В. Юрчишин, Н. Лопухова, В. Чебанік, В. Перевальський та ін.). З'ясовано, що період 1970-х– 1980 рр. позначився у галузі українського книгодання помітною художньою еволюцією, що відобразилася ускладненням архітектурно-архітектонічної організації книги, впровадженням інноваційних художньо-проектних засобів. Серед яскравих представників цього часового відрізка – В. Лопата, С. Якутович, М. Стороженко, О. Івахненко, В. Гордійчук, І. Вишинський, Г. Галинська, І. Остафійчук, А. Чебікін, В. Мітченко та інші.

4. Визначено, що художньо-проектні прояви українських книжкових видань мають наскрізну трансформативну траєкторію від давньої книги до сучасної через низку етапних подій, що розкривається в історико-контекстуальному аспекті дослідження для об'єктивного відтворення

ретроспективного вектора розвитку вітчизняного дизайну книги з урахуванням історичного підґрунтя. Доведено, що художники-дизайнери української книги (Г. Якутович, В. Юрчишин, В. Чебаник, В. Лопата, С. Якутович, І. Остафійчук, В. Мітченко, В. Перевальський, К. Лавро, А. Будник та інші) впродовж останніх сімдесяти років активно інтерпретували й творчо переосмислювали досвід попередників, акцентуючи при цьому питання форми, пластичного моделювання, архітектури й архітектоніки книги, її нових проектних різновидів, графічної семантики, а також проблеми стилізації, образних характеристик та ергономічності проектів. Запропоновано систематизацію художньо-проектних засобів за трьома основними категоріями: графіка (ілюстрації, декоративне оздоблення, художньо-виразні засоби); конструкція (функціональність та структурно-формальне вирішення кодексу з усіма супутніми елементами у контексті архітектури книги); верстка (взаєморозташування текстово-зображувальних блоків, типографіка, композиція розворотів та цілісність книжкового ансамблю).

5. Досліджено художньо-проектну специфіку дизайну книги першого десятиліття незалежності України, що у графічному аспекті відобразилося загальним скороченням візуальної складової, пріоритетом національних мотивів та полістилістичними проявами, появою нових графічних технік, пов'язаних з активною комп'ютеризацією галузі дизайну, міксуванням традиційних та інноваційних творчих підходів, трансформацією графічного наративу у метанаратив. Верстка таких видань презентує автоматизацію всіх процесів, завдяки використанню спеціалізованих комп'ютерних програм, застосування нових прийомів (складна модульна сітка, асиметрична композиція тощо), спотворення макетних пропорцій з метою економії друкарських витрат, композиційну спрощеність, натомість – складну гілковидну організацію тексту (так званий гіпертекст). Проаналізовано вплив трансформацій книговидавничої галузі на розвиток книжкового дизайну пострадянської України на прикладі видавництв «Дніпро», «Веселка», «Наукова думка», «Мистецтво», «Основи», «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», ВД «АДЕФ-Україна», «Грані-Т», «Ранок», «Vivat», «Клуб сімейного дозвілля», «Фоліо», «Балтія-Друк», «Родовід», «Видавництво Старого Лева», «Навчальна книга – Богдан», «Промінь» («Січ»), «Дніпрокнига», «Маяк», «Gutenbergz». Виявлено синтетичний характер книговидавничої діяльності в Україні з урахуванням впливу загальнодержавного культурного процесу, оскільки сьогодні «успішна» книга відбувається, зокрема, завдяки відповідній івент-підтримці.

6. Визначено особливості розвитку сучасного дизайну книги в альтернативних книгоформах, що супроводжується, паралельно з появою інноваційних типів книжкового проектування, продукуванням прогресивних дизайнерських підходів та художньо-проектних засобів. Важливим досягненням періоду у цьому контексті є впровадження до вітчизняної книговидавничої галузі такої книгоформи, як мальопис, що включає три окремих, але споріднених між собою, жанри: графічний роман, комікс та манга. Передумовою означеного явища в українській проектній культурі став розвиток мультимодальності як ефективного підґрунтя для взаємодії вербального та

графічного модусів. Крім того, запропоновано три види мультимодальності дизайну тексту – структурна, цитатна та апріорна – тісно залучені до семіотичних зв'язків у процесі конструювання графічного нарративу. Проаналізовано конструктивні експерименти в організації книжкового блоку та художнє оздоблення української книги на початку XXI ст. Наголошено, що у сучасному українському книжковому дизайні, поруч із традиційними типами конструкції книги, поступово з'являються інноваційні варіанти у відповідь на запити соціуму. Зіставлено специфічні характеристики друкованої та електронної книг та з'ясовано особливості їхнього співіснування в єдиному культурно-мистецькому просторі. Зокрема, класична паперова книга у порівнянні з електронним аналогом контрастує сталими макетними характеристиками, котрі, вкупі з художньо-образним вирішенням, здатні зберегти на довгі століття графічну манеру майстра-дизайнера, історично зафіксувати актуальні мистецькі тенденції та творчу проблематику. Основними носіями відповідних дизайнерських ознак при цьому є ілюстрації та декоративні графічні елементи, структурна організація видання та його композиція, шрифтове вирішення, поліграфічне виконання, що у комплексі формує художньо-проектну специфіку паперового видання. Зазначено, що електронна (мультимедійна) книга відрізняється широкими технічними можливостями, компактністю та значною інформативною ємністю, зручністю у користуванні та зберіганні. Виявлено проектно-функціональні зв'язки між друкованою та мультимедійною книгами, які реалізуються на трьох основних рівнях – структурному, навігаційному та композиційному, а також у конкретних характеристиках, що демонструють еволюційні перетворення класичних компонентів книжкового ансамблю на цифрові відповідники.

7. Досліджено регіональні особливості дизайну української книги середини XX – початку XXI століть. Розкрито сутність локальних регіональних проявів в оформленні книжкових видань у провідних вітчизняних графічних школах (київській, львівській, харківській, одеській, дніпропетровській) з притаманними для них концептуальними стратегіями, проектно-візуальними домінантами, художньо-стилістичними пріоритетами. Охарактеризовано творчі осередки художніх шкіл регіонів країни; виділено наймасштабніші графічні школи, які виразно презентують індивідуальну художню стратегію книжкової справи та вимагають наукового вивчення. Зазначено, що локально-географічний розвиток української книжкової графіки потребує системного аналізу умовно окреслених творчих інституцій, які мають власне мистецьке і проєктувальне обличчя, а також індивідуальну траєкторію розвитку, пов'язану з історико-культурними та соціально-політичними чинниками. Визначено, що умовне поняття творчої школи передбачає виокремлення характерних художніх рис та методів, персональний розбір творчого доробку відповідних митців, формуючи у такий спосіб своєрідну мистецьку інституцію. Розглянуто творчість художників у жанрах книжкової ілюстрації; проаналізовано авторські твори українських митців. Визначено та систематизовано регіональні домінанти українського книжкового дизайну, наведено аналітичну авторську схему. Зафіксовано особливості регіонального впливу у проєктуванні та

виробництві книги як сучасного дизайн-продукту; відзначено унікальність кожної з творчих шкіл майстрів української книги у розвитку проєктної культури та сучасних інноваційних технологій.

8. Виявлено, що український книжковий дизайн сьогодні являє собою емоційно насичене та художньо неоднорідне явище. Доведено, що розмаїття доступних художніх технік і прийомів, нове осмислення класичних теоретичних положень книжкової справи, жанрові трансформації, активне освоєння прогресивних поліграфічних технологій наразі спричинили появу дизайн- продукту, якісно відмінного від книжкових видань попереднього століття. Проаналізовано теоретико-практичний внесок українських майстрів книги, конкретних видавничих підприємств та творчих осередків до розвитку художнього оформлення вітчизняної книги 1950–2020-х років у розрізі їхніх авторських і колективних концепцій та реальних мистецьких досягнень. Визначено, що вітчизняна книжкова продукція середини ХХ – початку ХХІ століття у контексті діяльності видавництва сприймає візію образотворчого мистецтва та інших суміжних творчих практик (діджитал-арту, ІТ-технологій, моушн-дизайну тощо). Доведено, що художньо-образний простір української книги від середини ХХ століття до сучасності поступово трансформується, і його просторово-часові категорії – симетрія й асиметрія, метр та ритм, динаміка та статика, контраст і нюанс, фактурата колір, пропорції та масштаб, текстура та будова – також отримують нові форми.

9. Досліджено візуально-естетичні інтерпретації сучасної української книги як синтетичний продукт проєктної культури; визначено інтегральний та мультидисциплінарний характер дизайн-процесу створення сучасної книги, відповідно до тенденцій розвитку інноваційних технологій та візуального контенту. Зазначено, що класичні уявлення про візуальні художні стандарти окремих складників книжкових проєктів сьогодні не є визначальними, поступившись загальним креативним параметрам дизайн-ідеї, візуального проєктного мислення та оригінальним способам їх реалізації. Досліджено сучасну книжкову графіку та проєктні підходи візуалізації ілюстративних рішень у формуванні креативних образів засобами дизайну для ефективної презентації ідей. Зазначено, що ознаки візуального прояву сьогодні фіксуються на всіх рівнях книжкового проєкту – від фонових деталей до повноцінних ілюстрацій, спрямованих на передбачувану емоцію споживача. Окреслено візуально-комунікативні концепції сучасної традиційної друкованої книги в Україні. Доведено, що такі проєкти є багатошаровою художньою системою, всі компоненти якої реалізуються на різних рівнях взаємодії елементів книжкового ансамблю. З'ясовано, що український книжковий дизайн має особливий емоційний лад, колористичне та графічне вирішення і демонструє наповнення образної проєктної складової концептуальними компонентами, що являють собою певну герменевтичну екзистенцію між текстом і контекстом.

10. Досліджено особливості графічного дизайну в естетиці проєктних рішень української книги як відтворення національного культурного коду. Визначено, що сучасна українська ілюстрація стає самоцінним культурним кодом у процесі семіотичних трансформацій, вступає у зв'язок з сучасним

національним корпусом художніх текстів та графіки крізь риторико-інформаційні концепції дизайну, сутнісно трансформуючи художні твори з «брендовими» ілюстраціями від авторитетних художників. Обґрунтовано можливості композиційних інновацій в дизайні сучасної української книги. Розглянуто інфографіку як особливий дизайн-прийом, що сьогодні набув широкого розповсюдження в якості елемента дизайну художніх видань. Доведено актуалізацію візуального контенту у порівнянні з вербальним шляхом переміщення акцентів з великих текстових блоків на користь ілюстрації та інфографіки. Зазначено необхідність пошуку оптимального балансу між естетикою і функціональністю книги як дизайн-продукту при розробці відповідних інфографічних систем. Запропоновано систематизацію інфографічних проявів у дизайні української художньої книги на основі існуючої класифікації інфографіки. Розглянуто стильові вирішення шрифтів української художньої книги. Визначено художню властивість каліграфії як актуального та ефективного прийому у книжковому дизайні. Досліджено художньо-образні трансформації форми у мистецтві української книги. Акцентовано зацікавленість споживачів в ексклюзивній художній роботі, поверненні мистецької вартості оригінальним зображенням, що проявляється у прагненні дизайнерів поєднати комфортні та потужні виробничі можливості сучасного програмного ІТ-інструментарію з ознаками «живої графіки» кінцевого ілюстративного продукту. Виявлено та охарактеризовано основні риси візуального оформлення та представлення української книги: довільний дизайн-концепт, різноманітна палітра мистецьких технологій; широкий якісний діапазон фінального книжкового продукту, тяжіння до прояву національного компонента проекту. Обґрунтовано необхідність інтегрованого підходу до оцінювання сучасних трансформацій візуальної мови українського книжкового дизайну; акцентовано використання сучасних технологічних інновацій щодо комплексного макетування книг, експериментів ілюстрування із застосуванням комп'ютерних графічних програм, а також синтетичність, декоративність, схильність до складної символіки в оформленні обкладинок та ілюстрацій, що помітно збагатило сучасну образно-візуальну мову подання контенту у творчій авторській індивідуальності.

11. Вивчено та класифіковано інноваційні форми художньо-технічного проектування сучасних українських книжкових видань аналізованого періоду, що трансформувалися у конкретні альтернативні книгоформи, які характеризуються яскравими типологічними рисами верстки, ілюстрування, конструкції, проектних технологій, візуальної комунікації: мальопис, арт-бук, інтерактивна книга, електронне видання, мультимедійне видання. Встановлено взаємозв'язки між інноваційними типами книжкової продукції на рівнях їхньої функціональності, художньої образності та доступності. Розроблено, систематизовано та схематично представлено формально-проектну типологію у дизайні сучасної української книги. Обґрунтовано взаємозв'язки типологічних груп альтернативних книгоформ у протиставленні звичним класичним різновидам традиційної друкованої книги (художній, дитячій, навчальній/науковій книгам, а також довідково-енциклопедичним та

альбомним виданням), що яскраво розрізняються між собою за низкою формально-проектних характеристик (за конструктивними, форматними, естетичними, функціональними та іншими критеріями).

12. Окреслено інтерактивні проектні дизайн-ідеї сучасного вітчизняного книговидання як засіб збагачення художньо-образної системи української книги. Визначено інтерактивні варіанти сучасною інноваційною формою традиційної книги з перехідними етапами – від класичного друкованого видання до повністю технологізованого електронного. Представлено актуальні етапи сучасного проектування, котрі включають автоматизовані процеси конструювання книжкового блоку, побудови модульної сітки, безпосередньо верстки, програмну роботу з шрифтовими гарнітурами, ілюстрування, каліграфію тощо, які в сукупності націлені на створення неповторного художньо-дизайнерського образу, наповненого смисловими асоціаціями та складною семантикою. Визначено, що дизайн книги поступово набуває якостей комунікативного коду, котрий пропонується читачеві для декодування та інтерпретації знаків у книжковому ансамблі з багатошаровою семантичною структурою та складною архітектонікою. Запропонована авторська проектна система сучасної книги у контексті розвитку вітчизняного дизайну. Представлена проектна система спирається на тенденції у сучасному вітчизняному книжковому дизайні, відображає динамічне трансформування жанрів і проектних форм: нові книгоформи (відмінні від класичних проектів високотехнологічною конструкцією, ускладненим семантико-комунікативним полем, варіативністю макету тощо); звичні жанри (набувають синтетичності у візуальному та функціональному аспектах); а в межах традиційних типів книжкових видань генеруються гібридні інваріанти, що на тлі загальномистецьких і культурних світових тенденцій презентують суто український продукт, не втрачаючи національних ознак на догоду модним трендам. Представлене дослідження не вичерпує проблематику окресленої теми.

Перспективними напрямками подальших досліджень, зокрема, є застосування нестандартних конструктивних та ІТ-рішень книжкового блоку у загальному пошуку креативних ідей художнього оздоблення української книги кінця ХХ – початку ХХІ століть, еволюція кожного книжкового жанру у контексті дизайн-діяльності. Дослідженням підтверджено, що дизайн сучасної української книги яскраво ідентифікується на тлі аналогічної друкованої продукції інших європейських країн як унікальний національний продукт, що вирізняється стилістичною контрастністю, художньо-образною складністю, графічною деталізацією, декоративізмом, концептуальною еkleктичністю, широкою інструментально-технологічною палітрою.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Розділи колективних монографій:

1. Олійник В. Становлення традиції проєктування книжкових видань в Україні. MODERNÍ ASPEKTY VĚDY. *Svazek XXVI mezinárodní kolektivní monografie*. Praha: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. С. 494-511.
2. Олійник В. Інновації візуальної мови сучасного українського книжкового дизайну. MODERNÍ ASPEKTY VĚDY. *Svazek XX mezinárodní kolektivní monografie*. Praha: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. С. 529-539.
3. Олійник В. Розвиток книжкової справи в Україні в аспекті видавничої діяльності. MODERNÍ ASPEKTY VĚDY. *Svazek XXIX mezinárodní kolektivní monografie*. Praha: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. С. 587-601.

Статті у наукових виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science:

4. Udris-Borodavko N., Bozhko T., Vezhbovska L., Chuieva O., Oliinyk V., Hordiichuk Y. The main trends in the graphic design development as a tool of visual communication in the information society. *Laplage Em Revista*, 2021, Vol.7, № 3. P. 33-41. DOI: <https://doi.org/10.24115/S2446-62202021731254> [WoS].
5. Oliinyk V., Chuieva O., Arefiev V., Prystavka V., Knyzhnykova S., Lytvynenko N. Multimedia Technologies in Modern Visual Communications and Design Education. *Journal of Curriculum and Teaching*, 2022, Vol. 11, № 9; Special Issue. P. 72-80. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v11n9p72> [Scopus, квартиль Q3]
6. Udris-Borodavko N., Oliinyk V., Bozhko T., Budnyk A., Kyselova K., Udris I. Intersection Points Between Contemporary Art and Design. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 2022. Vol. 22, № 11. P. 20-32. URL: <https://articlegateway.com/index.php/JHETP/article/view/5408> [Scopus, квартиль Q3].
7. Udris-Borodavko N., Oliinyk V., Bozhko T., Budnyk A., Hordiichuk Y. Aesthetics and semiotics in 21st century visual communications: Pedagogical and sociocultural aspects. *Research Journal in Advanced Humanities*, 2023. Vol. 4, № 4. P. 22-40. DOI: <https://doi.org/10.58256/rjah.v4i4.1144> [Scopus, квартиль Q1].

Статті у наукових фахових виданнях України:

8. Олійник В., Болтенков А. Шляхи підвищення ефективності засвоєння функціоналу графічних редакторів (на матеріалах навчального практикума з дисципліни «Комп'ютерні технології в дизайні»). *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. Київ: КНУКиМ. 2021. Том 4, № 2. С. 276-290. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.4.2.2021.246853>.

9. Олійник В. Книги видавництва «Дніпро» у контексті українських графічних тенденцій. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2021. № 37, Том 2. С. 56-62. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-2-11>.
10. Олійник В. Моушн-дизайн у контексті українського сучасного медіа-арту: зміст і перспективи. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. Київ: КНУКіМ. 2022. Том 5, № 2. С. 261-269. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.5.2.2022.266917>.
11. Олійник В. Українська ілюстрація: сучасні інтерпретації класичних форм. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2022. №55, Том 3. С. 46-51. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-7>.
12. Олійник В. Інфографіка як елемент дизайну художньої книги: візуально-семантична роль, особливості верстки. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2022. № 47. С. 186-192. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.47.2022.269638>.
13. Олійник В. Регіональний фокус формування українського книжкового дизайну. *Культура і сучасність : альманах. НАКККіМ*. 2022. № 2. С. 110-116. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.2.2022.270558>.
14. Олійник В. Художньо-комунікативні трансформації книги на тлі еволюції візуальної парадигми в українському дизайні. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. Київ: КНУКіМ. 2023. Том 6, № 1. С. 70-86. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.6.1.2023.279062>.
15. Олійник В. Книжкові ілюстрації Надії Лопухової: авторська художня концепція, графічний потенціал. *Art and design*. 2023. №1(21). С. 135-142. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2023.1.13>.
16. Олійник В. Конструктивні особливості сучасної української друкованої книги. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2023. № 48. С. 178-184. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282482>.
17. Oliinyk V. Signs of the Uniqueness of the Ukrainian Printed Book in the Context of the Global Digitalisation of Art. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. Київ : КНУКіМ. №24, 2023. С. 243-252. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1915.24.2023.287703>.
18. Будник А., Снісаренко В., Олійник В. Анімалістична тема у творах молодих українських дизайнерів у період повномасштабного російського вторгнення. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. № 65, Том 1. С. 48-55. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-1-8>.
19. Олійник В. Трансформація жіночого образу в українській ілюстрації від радянських часів до сьогодення. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. Київ: КНУКіМ. 2023. Том 6, № 2. С. 266-278. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.6.2.2023.292150>.

20. Олійник В., Чуєва О. Exploring the taxonomy and creative dynamics of infographics: a comprehensive classification and analysis. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. № 67, Том 1. С. 188-194. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-25>.
21. Мулкохайнен В. Львівські інтерпретації художнього образу книги. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. Вип. 46. Рівне : РДГУ, 2023. С. 275-280. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.709>*.
22. Мулкохайнен В. А., Бойко В. А. Образотворчий потенціал імерсивних технологій в українському дизайні. *Теорія та практика дизайну. Культура і мистецтво*. Київ: НАУ, 2024. Вип. 1(31). С. 124-132. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.31.14>.
23. Мулкохайнен В. Комунікативні моделі історичної інфографіки. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2024. № 50. С. 169-175. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.50.2024.306806>

Статті у наукових виданнях інших держав:

24. Oliynik V. A graphic novel as a popular genre of book publishing in the context of modern design. *Linguistics and Culture Review*, 2021, 5 (S4). P. 942–954. URL: <https://lingcure.org/index.php/journal/article/view/1742>
25. Олійник В. Оптимізація викладання комп'ютерного дизайну в умовах дистанційного навчання. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. Lublin, 2021. Vol. 3. №5(33)/2020. P. 31-37. URL: <https://kelmczasopisma.com/en/jornal/24>
26. Олійник В. Український комікс: еволюція чи деградація книжкового дизайну? *Věda a perspektivy*. Praha, 2023. № 3(22). P. 391-399. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3\(22\)-392-399](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3(22)-392-399).
27. Олійник В. Графічний дизайн у фокусі світових маніфестів. *Věda a perspektivy*. Praha, 2023. № 11(30). P. 421-429. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11\(30\)-421-429](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11(30)-421-429).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

28. Олійник В. Дизайн-концепція як феномен дизайнерської діяльності. *Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії: мат-ли III Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2018. С. 155-15.*
29. Олійник В. Українська сучасна книжкова ілюстрація: художні особливості, перспективи розвитку. *The Third International scientific congress of scientists of Europe». Proceedings of the III International Scientific Forum of Scientists «East–West (January 11, 2019). Vienna, 2019. P. 1143-1149.*

30. Олійник В., Чернишова К. Дизайн сучасних культурно-мистецьких друкованих журналів. «Дизайн-освіта як галузь креативних індустрій»: мат-ли Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ: КНУКіМ, 2019. С. 78–86. Олійник В., Таневська М. Інтуїтивний дизайн як запорука ефективності веб-сайту. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: мат-ли IV Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: КУК–КНУКіМ, 2019. С. 210-213.
31. Олійник В., Беллвард Л. Графіка сучасного принт-арту. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: мат-ли II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: КУК–КНУКіМ, 2020. С. 212-216.
32. Олійник В., Шкель В. Особливості дизайну банерної інтернет-реклами. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: мат-ли II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: КУК–КНУКіМ, 2020. С. 216-219.
33. Oliynik V. Non-traditional use of book illustration in modern Ukraine. *Cultural Studies and Art Criticism: Things in Common and Development Prospects: International Scientific and Practical Conference (November, 27–28, 2020)*. Ca' Foscari University of Venice, Italy. P. 159-162.
34. Олійник В. Особливості дистанційного викладання комп'ютерного дизайну. *Innovative Methods of the Organisation of the Education Process in the Area of Cultural Studies and Arts in Ukraine and EU Countries: scientific and pedagogic internship (February 22 – April 2, 2021)*. Cuiavian University in Wloclawek, Poland. P. 48-53.
35. Олійник В., Невхорошева Т. Колористика у веб-дизайні. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 24–25 березня 2021 року. С. 20-22.
36. Олійник В., Малькевич А. Айдентика українських взуттєвих брендів у контексті соціальної реклами. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 2. Київ, 24–25 березня 2021 року. С. 17-20.
37. Олійник В.А., Кириченко Т.Ю. Вплив воєнного стану на український дизайн одягу. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 2. Київ, 22–23 березня 2023 року. С. 23-25.
38. Олійник В. Візуально-естетичні інтерпретації сучасної української книги. *VIII International, Scientific and Practical Conference «Trends, Theories and Ways of Improving Science» (February 28 – March 3, 2023)*. Madrid, Spain. С. 42-44.
39. Олійник В.А., Удиренко А.І. Принципи проектування новинних веб-сайтів. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 2. Київ, 22–23 березня 2023 року. С. 25-28.

40. Олійник В.А., Ярось Л.В. Дизайн-системи як універсальний інструмент веб-дизайну. *Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і суспільства в XXI столітті*: Міжнародна науково-практична конференція. м. Рівне, 27 квітня 2023 року. С. 38-40.
41. Олійник В.А., Дробіна Т.І. Розвиток сучасної східної каліграфії. *Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і суспільства в XXI столітті*: Міжнародна науково-практична конференція. м. Рівне, 27 квітня 2023 року. С. 35-37.
42. Олійник В.А. Традиції книжкового дизайну Одещини. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у сучасному соціокультурному просторі*: II Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених, Київ, 7-8 квітня 2023 року, КНУКіМ.С. 105-111.
43. Олійник В.А. Друкована та електронна книги: відмінності дизайн-формату. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*: V Міжнародна науково-практична конференція, КНУТД, 27 квітня 2023. С. 92-95.
44. Мулкохайнен В.А., Фостик П. П. Розвиток експозиційного дизайну в Україні у контексті глобалізації. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1. Київ, 27–28 березня 2024 року. С. 178-181.
45. Мулкохайнен В.А., Кузьменко В. О. Український графічний дизайн в умовах війни: актуальні напрями, специфічні прояви, мистецькі рефлексії. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей. VI Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1. Київ, 27–28 березня 2024 року. С. 176-178.
47. Мулкохайнен В.А., Діханова К. В. Веб-дизайн як комплексний напрям діяльності: історія розвитку, жанрові різновиди. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1. Київ, 27–28 березня 2024 року. С. 174-176.
48. Воротнюк М.С., Мулкохайнен В.А. Карткова гра як різновид дизайн-продукції. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1. Київ, 27–28 березня 2024 року. С. 119-121.
49. Мулкохайнен В.А., Голота О. С. Проектні аналогії веб-дизайну та дизайну багатоаркушевої поліграфічної продукції. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1. Київ, 27–28 березня 2024 року. С. 172-174.
50. Мулкохайнен В.А., Крачко В.Д. Ефективні прийоми веб-дизайну. *Perspectives of contemporary science: theory and practice. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua"*. Lviv, Ukraine. 2024. Pp. 1176-1179. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya->

perspectivesof-contemporary-science-theory-and-practice-26-28-05-2024-lviv-ukrayina-arhiv/.

51. Мулкохайнен В.А., Гончаренко І.Р. Анімаційний кліпмейкінг у контексті актуальних дизайн-технологій. *Perspectives of contemporary science: theory and practice. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine. 2024. Pp. 1173-1175. URL: [https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-perspectivesof-contemporary-science-theory-and-practice-26-28-05-2024-lviv-ukrayina-arhiv/.](https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-perspectivesof-contemporary-science-theory-and-practice-26-28-05-2024-lviv-ukrayina-arhiv/)*

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

52. Олійник В. Етапи трансформацій українського книжкового дизайну «перехідної доби» (1980–1990-х років). *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. Київ: КНУКіМ. 2018. Вип. 2. С. 51-68. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.2.2018.154677>.
53. Олійник В., Семенчук Н. Авангардні витоки швейцарського стилю та його експлікація в сучасному веб-дизайні. *Деміург: ідеї, технології, перспективидизайну*. Київ: КНУКіМ. 2020. Том 3, № 1. С. 104-115. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.3.1.2020.207547>.
54. Олійник В. Маніфести і парадигми дизайну: робоча програма освітньої компоненти. Київ : КНУКіМ, 2022 р. 21 с.
55. Олійник В. Діджитал-арт: робоча програма освітньої компоненти. Київ :КНУКіМ, 2023 р. 15 с.
56. Олійник В., Болтенков А. Комп'ютерні технології в дизайні: робоча програмаосвітньої компоненти (1 курс). Київ : КНУКіМ, 2023 р. 27 с.
57. Олійник В. Комп'ютерні технології в дизайні: робоча програма освітньоїкомпоненти (2 курс). Київ : КНУКіМ, 2023. 28 с.
58. Олійник В. Веб-дизайн: робоча програма освітньої компоненти. Київ : КНУКіМ, 2023. 25 с.